

Jerzy Kielbik

Sprawozdanie z sesji "Życie codzienne na dawnych ziemiach pruskich"

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1, 113-115

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jerzy Kiełbik

Sprawozdanie z sesji „Życie codzienne na dawnych ziemiach pruskich”

Zagadnienie biografistyki Warmii i Mazur wciąż jeszcze stanowi obszar wymagający opracowania. Dowodził tego, prezentując jej stan na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w roku 1980, Tadeusz Oracki¹. Choć od tamtego czasu upłynęło już ponad dwadzieścia lat, a pewne działania na polu biografistyki podejmowało chociażby nie istniejące już Wydawnictwo „Pojezierze”, stwierdzenie autora o niedostatecznym uwzględnieniu regionu Warmii i Mazur w polskiej literaturze biograficznej wciąż pozostaje aktualne². Kierując się myślą o konieczności podjęcia działań w tym obszarze, organizatorzy sesji z cyklu „Życie codzienne na dawnych ziemiach pruskich” postanowili podnieść to zagadnienie.

Olsztynek już po raz szósty gościł sympozjum z tego cyklu. Podobnie jak poprzednie zostało ono zorganizowane przez trzy instytucje: Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie oraz Muzeum Budownictwa Ludowego Park Etnograficzny w Olsztynku. Obrady odbyły się 10 października 2002 r. w leżącej na terenie Parku Etnograficznego karczynie „Ze Skandawy”.

Program sesji przewidywał siedem referatów: prof. dr. hab. Tadeusza Orackiego z Gdańska, z Olsztyna: dr hab. Bożeny Domagały, dr. Grzegorza Jasińskiego, dr. Jana Chłosty, Erwina Kruka, mgr. Jerzego Kiełbika oraz prof. dr. hab. Jurija Kostjaszowa z Kaliningradu.

Sesję otworzył oraz do przerwy prowadził obrady dyrektor muzeum w Olsztynku mgr Tadeusz Kufel. W słowie wstępnym podkreślił wagę tego spotkania dla małej społeczności, jaką stanowią mieszkańcy Olsztynka. Następnie odczytał list wojewody warmińsko-mazurskiego Stanisława Szatkowskiego, w którym wojewoda podkreślał wagę spotkań z cyklu „Życie codzienne na dawnych ziemiach pruskich” dla budowania regionalnej tożsamości.

Autor pierwszego referatu prof. Tadeusz Oracki zatytułował swe wystąpienie „Uwagi nad biografistyką Warmii i Mazur”. Zawarł w nim kilka wątków. Wygłosił m.in. krytyczne uwagi o biografistyce polskiej, następnie omówił słowniki ogólnopolskie, specjalistyczne, regionalne, by przejść ostatecznie do słowników dotyczących Warmii i Mazur. Referent skoncentrował się na ostatnich dwudziestu latach, gdyż okres wcześniejszy omówił³ we wspomnianym na wstępie artykule. Wystąpienie to zostało

---

1 T. Oracki, *Z zagadnień biografistyki Warmii i Mazur*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 1980, nr 3, ss. 437–449.

2 Ibidem, s. 437.

3 Patrz: przyp. 1.

zakończone postulatem podjęcia przerwanych prac nad encyklopedią Warmii i Mazur, by region ten posiadał zarówno słownik regionalny, jak również swoją encyklopedię.

Kolejny referat „Biografia w socjologii (źródło i metoda)” wygłosiła dr hab. Bożena Domagała. Wystąpienie to zostało podzielone na dwie części. W pierwszej autorka dokonała charakterystyki metody biograficznej w socjologii, a następnie przedstawiła dwie biografie: Karola Małka i Hieronima Skurpskiego. Omawiając metodę biograficzną, referentka podkreśliła, że jest ona jedną z najbardziej użytecznych w socjologii, jeśli chodzi o prowadzenie badań typu jakościowego. Analizowanie biografii konkretnych osób pozwala na badanie pewnych prawidłowości, które występują w zachowaniu ludzi. Autorka dodała, że socjologa nie interesuje ustalenie prawdy historycznej, lecz stwierdzenie, jaką wagę opisywane zdarzenia miały dla konkretnej osoby, której losy są reprezentatywne dla jakiejś grupy społecznej, jak w przypadku Karola Małka, lub od tych losów odmienne — jeśli spojrzymy na życie Hieronima Skurpskiego.

Dr Grzegorz Jasiński w wystąpieniu zatytułowanym „Biografie pastorów na Mazurach XIX wieku” podkreślił, na jakie kłopoty napotyka badacz Kościoła ewangelickiego na Mazurach, wywołane brakiem akt konsystorza królewieckiego. Dodał, że prezentowany referat nie jest rezultatem szczegółowych studiów, a materiały zostały zebrane przy okazji opracowywania innych zagadnień. Autor przedstawił zbiorową biografię duchownych ewangelickich, dodając równocześnie, że znajduje się wśród nich wiele postaci zasługujących na szersze potraktowanie. Referent omówił pochodzenie społeczne, działalność, życie i kontakty pastorów z wiernymi. Pokazał oprócz działalności duszpasterskiej i nauczania także życie codzienne, przywary osobiste wpływające negatywnie na właściwą działalność duchownych.

Po przerwie obrady podjęto pod przewodnictwem dr. Jerzego Sikorskiego. Pierwszy referat w tej części, wobec nieprzybycia gościa z Kaliningradu, wygłosił dr Jan Chłosta. Jego wystąpienie nosiło tytuł „Nad biografiami współczesnych polskich i niemieckich pisarzy związanych z Warmią i Mazurami”. Autor dokonał charakterystyki twórców według umownego podziału, powstałego na podstawie analizy ich życiorysów. Pisarzy polskich podzielił na: urodzonych na tych terenach bądź związanych z nimi jeszcze w okresie międzywojennym (m.in. Maria Zientara-Malewska, Erwin Kruk, Kazimierz Brakoniecki), osiadłych tu po 1945 r. (m.in. Feliks Murawa, Władysław Ogrodziński) oraz poruszających tematykę regionu Warmii i Mazur okazjonalnie (m.in. Melchior Wańkiewicz, Eugeniusz Paukszta). Natomiast autorów niemieckich na: klasyków literatury, którzy przed 1945 r. podejmowali te tematy (m.in. Agnes Miegel, Ernst Wiechert), dokumentalistów, głównie autorów wspomnień (m.in. Marion Dönhoff, Hans von Lehdorff), osoby wybierające ziemię urodzenia jako teren akcji oraz tematykę swoich utworów (m.in. Siegfried Lenz, Hans Hellmut Kirst), autorów prozy nazwanej „Heimatliteratur” (m.in. Günter Ruddies, Georg Hermanowski). Jak na zakończenie stwierdził J. Chłosta, wszyscy zawarli w swoich utworach opis życia mieszkańców tej ziemi oparty na własnych przeżyciach.

Kolejny referat zatytułowany „Tomasz Szczepański — kanonik i administrator warmiński” wygłosił mgr Jerzy Kielbik. Opisał w nim osobę bliskiego współpracownika biskupów warmińskich Adama Stanisława Grabowskiego i Ignacego Krasickiego. Stwierdził jednocześnie, że postać ta wciąż czeka na swojego badacza. Autor zaprezentował zasługi Szczepańskiego dla Warmii, uczestnictwo w reformach oraz próbował pokazać jego osobisty wkład w życie tego kraiku.

Ostatnie wystąpienie wygłosił Erwin Kruk „Morąscy twórcy czasów Herdera — Willamovius i Trescho”. W referacie autor dokonał charakterystyki postaci tych dwóch pastorów, ich twórczości, a także związków z Herderem. E. Kruk podkreślił swoje osobiste związki z oboma duchownymi, których poznał dzięki lekturze książek w okresie swej młodości. Prezentując ich dzieje, nie ograniczył się do życiorysów, lecz odniósł się do stanu badań, przekłamań, zwłaszcza w zakresie osobistych kontaktów Trescho z Herderem. Referent zakończył wystąpienie odczytaniem wierszy Willamoviusa i Herdera, których tłumaczenia dokonał osobiście.